

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

II

Βενετία, 11 'Ιουλίου.

Τί γλυκό πρᾶγμα, Ἄννα, ἡ νεότης ἐννοοῦσα τὴν Τέχνην καὶ τὴν Φύσιν. Εἶνε ἡ ὥραιότερα ζωή... καὶ πόσον εὐτυχὴς εἶμαι αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Σοὶ εἶχον διηγηθῆ πῶς διήλδομεν τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου μας.

Τὴν Δευτέραν ἡσυχία. Ἐφλουρήσαμεν πολὺ καὶ ἐχαιρέτισαμεν ὅλας τὰς ὥραιας νήσους τοῦ Ἀδριατικοῦ μεταξὺ τῶν ὁποίων διήλθεν τὸ «Hamburg». Τὸ ἐσπέρας εἶχον μείνῃ πάλιν εἰς τὴν συνήθη μου θέσιν, μὲ τὸν φίλον μου, ὅστις ὠμίλει πολὺ ὀλίγον, πολὺ σοβαρά, καὶ ὅταν τοῦ εἴπεινα τὴν χεῖρα διὰ τὸν καληνυχτισμόν, ἡσθάνθη ὅτι ἡ ἰδική του ἔκαιεν καὶ ἔτρεμεν ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μου. Δὲν εἴπομεν οὔτε λέξιν καὶ κατήλθον ἀσθενῆς σχεδὸν εἰς τὴν καμπίναν μου. Ἡ συντροφός μου, ἡ ὥραία κυρία περὶ τῆς ὁποίας σοὶ ἔχω ἤδη ὁμιλήσῃ, ἐκοιμήτο ἡσυχά. Ἐκάθησα εἰς τὸν καναπέ καὶ τῇ ἔβλεπον χωρὶς νὰ σκέπτομαι τίποτε. Ὑπέφερον χωρὶς νὰ καταλαβάνω διατί. Ἀκούμβησα τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὸν τοῖχον, ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἐσκέπτομην τὸν πλοίαρχον μὲ τὴν μυστηριώδη λύπην του. Ἦτο βεβίως τότε ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν καὶ ὠδήγει τὸ πλοῖόν μας πρὸς τὴν ἀγαπημένην του Πατρίδα... Ἐσκέπτομην τὸν τάφον τὸν ὁποῖον τόσον ἀγαπᾷ... καὶ ἔπειτα ἐνεθυμούμην ὅτι ὅταν μοῦ ὠμίλει πάντοτε ἀπέφυγε τὸ βλέμμα μου καὶ ἡ χεὶρ του ἔτρεμε ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μου... Ἐσκέπτομην ὅλ' αὐτά, ἀλλὰ ἡ κούρασσις τῆς ἡμέρας καὶ ἡ ἡσυχία μου ἔφερον τὸν ὕπνον... Ἡ ἀγῆ μ' εἶδεν ἐπὶ τοῦ τιμονίου μου...

Ἦμην ἡσυχος—ἡσυχος καὶ ἔψαλλον σιγὰ τὰ τραγοῦδια τοῦ Schumann, ἐν ᾧ ἡ πρωὶνὴ αὐρα μοῦ ἐδῶκεν τὸ πρόσωπον. Περιττὸν νὰ σοῦ εἴπω, Ἄννα μου, πόσον μ' ἐνεθουσίασεν ἀργότερα ἡ ἀνατολὴ τοῦ Ἡλίου, ὁ ὁποῖος θαρρεῖς ἐχαιρέτισε πρῶτον ἐμὲ μὲ μίαν λαμπράν του ἀκτίνα καὶ ἔπειτα ἐχρύσωσεν ὅλην τὴν φύσιν καὶ ἐμευθίσεν εἰς κάθε θνητόν. Τὴν ἡμέραν διήλθον ἡσύχως μετὰ τῶν λοιπῶν συντρόφων μου καὶ ἀνέγνωσα πολὺ. Τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν συνήθη γωνίαν εἶδον τὸν πλοίαρχον. Ἐκάθησα πλησίον του. Ὁμιλήσαμεν περὶ Τέχνης, περὶ θρησκείας, περὶ καθηκόντων καὶ τέλος ἐνεθυμήθημεν αἰλιν τὴν Maria... Cara bambina! Ὁ φίλος μου ἔκλαυσε πολὺ... καὶ κατόπιν ἔθεσε ἡσυχά τὰς χεῖράς μου ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του καὶ διὰ τῆς γλυκυτέρας φωνῆς μου εἶπε μερικά πράγματα, νὰ ὁποῖα μ' ἔκαμαν καὶ ἐπόνεσα πολὺ.

— «Θὰ σὰς φαίνεται βεβαίως περιεργὸν τὸ πρὸς ὑμᾶς ὕψος μου... Ὅ' ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι τρέμω ἅμα σὰς συναντήσω, ὅτι φοβοῦμαι νὰ συναντήσω τὸ βλέμμα σας... καὶ ὅμως ἐρχομαι πλησίον σας... καὶ ὅμως μοῦ κάνετε καλὸν καὶ σὰς ἀγαπᾷ, δεσποινίς... ναι, σὰς ἀγαπᾷ, διότι ὁμοιάζετε ἱπερβολικὰ Ἐκεῖνῃ... Οἱ ἴδιοι ὀφθαλμοί, τὸ ἴδιον ἀνάστημα, ἡ ἴδια φωνή... καὶ ὅταν τὸ Σάββατον σὰς εἶδον διὰ πρῶτην φορὰν κλονιζομένην εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἐνόμισα ὅτι ἡ Μαρία ἐλιποθύμει ἐμπροσθέν μου... καὶ ἔτρεξα καὶ σὰς ἐσῆκωσα εἰς τὴν ἀγκάλην μου σχεδὸν...»

Διεκόπη ὑπὸ λυγμῶν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἔκλαιον πλησίον του. Ἰδοὺ τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἦνωσε. Μοῦ ἐξήγησε τὴν φωτογραφίαν μου καὶ τὴν φιλίαν μου... Τοῦ ἔδωκα καὶ τὰ δύο, ὑποσχεθεῖσα νὰ τοῦ γράφω τακτικά...

Ἐπέρασα ὅλην τὴν νύκτα στενοχωρημένη διὰ τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησα εἰς τὸν καλὸν ἐκεῖνον νέον, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ἡ ἰδέα ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν θὰ ἐφθана εἰς Βενετίαν μ' ἔκαμεν εὐθυμοτάτην. Ἡ τοίμασα τὰς ἀποσκευάς μου καὶ πράγματι κατὰ τὰς 10 1/2 π. μ. εἵμεθα ἐξωθεν τῆς Βενετίας.

Ὁ λιμὴν τῆς δὲν εἶνε πλωτὸς καὶ ἐπρόκειτο νὰ εἰσελθῶμεν δι' ἐνὸς μικροῦ ἀτμοπλοίου τῆς εταιρίας, τὸ ὁποῖον ὀνομάζετο «Adriatico». Ὀλίγα λεπτὰ πρὶν ἀποβιβασθῶ εἶδον τὸν φίλον μου. Τοῦ ἔδωκα τὰ ἀνθή παῦ εἶχον ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ νὰ τὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Μαρίαν τὸ ἀπόγευμα καὶ τὸν ἀπεχαιρέτισα... Addio, amica... siete sempre buona e felice... Κατέβην τὴν κλίμακα καὶ ἐκάθησα εἰς ἓνα θρονίον τῆς γεφύρας τοῦ «Adriatico» καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιβάται. Τὸ «Lloyd» μετὰ τῶν περισσοτέρων θὰ ἐξηκολούθει τὸ ταξεῖδόν του καὶ κατὰ τὰς 4 π. μ. θὰ ἦτο εἰς Τεργέστην.

Ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἐκ τῶν δύο ἀτμοπλοίων ἐκίνουν τὰ μανδύλιά των καὶ ἐχαιρετῶντο... Ciao... addio... buon viazzio... Ἐγὼ ἔβλεπον τὸν πλοίαρχον. Εἶχε βάλλῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ πιλήκιόν του καὶ μ' ἐχαιρέτα στρατιωτικὰ... ἐνῶ τὸ μικρόν μας πλοῖον ἔτρεχεν ἀπαλὰ-ἀπαλὰ πρὸς τὴν ὥραιότεραν τῶν πόλεων. Ὁ μέγας κόλπος La chiesa della salute εἰς τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ, τὸ Palaggo Ducale καὶ τέλος, ὅλη ἡ θέα τῆς πόλεως, ἡ ὁποία παρουσιάσθη πρὸ ἐμοῦ, μ' ἔκαμε νὰ λησμονήσω τὴν μελαγχολίαν μου...

*

Ὡ! εἶνε, ἀγαπητή μου, ὥραϊαι μερικά στιγμαὶ τοῦ ταξιδίου μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς στιγμάς, τὰς ὁποίας διήλθα σήμερον εἰς τὴν Venezia μου, τὴν ὥραιότεραν κόρην τῆς Ἰταλίας. Ἵσως εἰς τὴν ἀρχὴν σοῦ ᾤκησεν ὑπερβολικὸς ὁ ἐνθουσιασμός μου, ἡ λατρεία μου... ἄφες με ὅμως νὰ σοῦ ὁμιλήσω, νὰ σοῦ διηγηθῶ, νὰ σοῦ περιγράψω ἐν ὀλίγοις ὅ,τι εἶδον, ὅ,τι ἐθαύμασα, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ μὲ δικαιώσῃς.

Ἡ τέχνη ἐδῶ ζῇ εἰς πᾶσαν γωνίαν, εἰς πᾶσαν στήλην, εἰς πᾶν ἀντικείμενον. Σήμερον ἐνόησα ὅτι τὸ νὰ ζῇ τις μόνος δὲν εἶνε πάντοτε δυστυχία. Διὰ τὸ ἐννοήσῃς τὴν τέχνην, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς αὐτήν, ἔχεις ἀνάγκην ἀπολύτου ἡσυχίας· μόνῃ, μετὰ τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ καλλιτέχνη, τὸν ὁποῖον μελετᾷς ἢ παρατηρεῖς! Τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὴν μουσικὴν.

Τὴν πρωίαν σήμερον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας εἰς μίαν σκοτεινὴν γωνίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου οἱ ἀθάνατοι ἦχοι τοῦ ἀρμονίου καὶ ἡ ἐπιβάλλουσα μεγαλοπρέπεια τοῦ ναοῦ μὲ ἠνάγκασαν νὰ γονατίσω... ναι, νὰ γονατίσω πρὸ τῆς Θείας Τέχνης, ἥτις ἀνέβιβazen τὴν ψυχὴν μου ἕως τὸν Θεόν... Καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐκεῖ, εἰς τὸ ἡμέρον καὶ γλυκὺ ἡμίφως ἡσθάνομην συντετριμμένην τὸν ἑαυτόν μου... ἐν μηδὲν, καὶ πάλιν οἱ ἀθάνατοι ἦχοι τοῦ Stradella καὶ τοῦ Pergolesi ἐπανεφέρουν εἰς τὴν ζωὴν, τὴν εἰς τὸ ἀπειρον χαθεῖσαν ὑπαρξίν μου...

Θέλω, Ἄννα μου, καὶ σὺ νὰ τὴν θαυμάσῃς καὶ νὰ τὴν ἀγαπήσῃς τὴν ἀγαπημένην μου πόλιν.

Ἀφ' οὗτου ὁ Ἀττίλας ἐδῶκε τοὺς Γαλάτας τοὺς κατοικοῦντας τὰς ἐκεῖ πλησίον νήσους, ἔκτοτε ἀρχίζει ὁ πολιτισμός τῆς Βενετίας. Εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν νήσων καὶ εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν ὑδρόβιος πόλις. Αἱ ὁδοὶ τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ συγκοινωνία τῆς ἐκτε-

λείται διὰ γονδολῶν. Ἀπὸ τὸ 697 ἀρχίζει ἡ μεγάλη Δημοκρατία τῆς Ἑνετίας διὰ τοῦ Δόγη Paoluccio Anafacito, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἐγένετο ισχυροτάτη χώρα. Κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν, πολλῶν ἐπιδρομῶν καὶ κατακτήσεων ὑπὸ ἄλλων λαῶν, ὁ Βίκτωρ Ἑμμανουήλ ἤνωσε τὴν Βενετιάν τῷ 1849 μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἰταλίας πόλεων, καὶ σήμερον εἶνε ἡ μᾶλλον χαριτωμένη κόρη αὐτῆς.

Τὸ πρῶτον διὰ τὸ ὅποιον θὰ σοῦ ὁμιλήσῃ εἶνε τὸ πολυτιμώτερον καὶ ἀγιώτερον κόσμημα τῆς πόλεως Il san Marco. Πόσας ἀρά γε φορὰς θὰ ἔχῃς ἀκούσῃ μετὰ θαυμασμοῦ τὸ ὄνομα τοῦτο; Χρυσοῦν ἐκ μωσαϊκοῦ στερέωμα, τὸ ὅποιον ἀναβιβάζει τὴν φαντασίαν σου εἰς τὸν Οὐρανόν. Εἶνε ἀδύνατον νὰ σοῦ περιγράψω τὰς λεπτομερείας, τὴν ποιικιλίαν τῶν γραμμῶν καὶ τῶν ρυθμῶν τῆς Βυζαντινῆς, Γοτθικῆς, Λομβαρδικῆς, ὅλοι ἡνωμένοι μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀρμονίας. Ἐπὶ τῶν τοίχων δὲ παντοῦ τὸ δαιμόνιον πνεῦμα τοῦ Veronese καὶ Tiziano ἀναπαριστᾷ διὰ γραμμῶν καὶ χρωμάτων τὰς Ἁγίας σελίδας τῆς Ἱστορίας τῆς Θεησκείας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μένει ἐν ἐκστάσει πρὸ τῆς ἀπλότητος τῶν γραμμῶν, τῆς γλυκύτητος τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὅλου ἔργου. Ὅ,τι μ' ἐνεθούσιασε περισσότερο, εἶνε τὸ φῶς, τὸ μοναδικὸν γλωσσὸν φῶς τὸ ὅποιον εἰσέρχεται διὰ τῶν ἐξωγραφισμένων ὀφθαλμῶν, λαμβάνει ὀλίγην χρυσὴν χοιρὴν ἀπὸ τὸν ἐκ μωσαϊκοῦ θόλον, καὶ κατόπιν ἀντανάλλεται ἐπὶ τῶν ἐκ πολυχρώμου μαρμάρου στηλῶν. Εἶνε μυθῶδες, εἶνε οὐράνιον τὸ φῶς ἐκεῖνο. Δὲν λέγεται, δὲν περιγράφεται. Ποτὲ τὸ περίφημον Duomo τοῦ Μιλάνου δὲν μοῦ ἔδωκε τὴν αἰσθησιν ταύτην. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸν ἀπὸ τοῦ 828 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ Δόγη Partecipazio ὅτε ἔκτισε μικρὸν ἐκκλησιδίων καὶ μετέφερεν ἐκεῖ ἐξ Ἀλεξανδρείας τῆς Αἰγύπτου τὰ ὀστέα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Κατὰ τὸ 1094 ἠρῶνθη, ἐπλουτίσθη καὶ ἔλαβε τὴν σημερινήν του μεγαλοπρέπειαν. Ὡραῖον θέαμα παρουσιάζει καὶ ἡ ἔξω τοῦ ναοῦ ὁμώνυμος μεγάλη πλατεῖα. Χιλιάδες περιστρεφῶν λευκαί, φαιαί, μαύραι, πετῶνι ἀπὸ στήλης εἰς στήλην, ἀπὸ παραθύρου εἰς παράθυρον, ἔρχονται πλησίον σου, λαμβάνουν σπόρους ἀπὸ τὰς χειρὰς σου, σοῦ ὁμιλοῦν διὰ τῆς ἰδικῆς τῶν γλώσσης, σὲ βλέπουν προσεκτικὰ καὶ περίεργα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ κινεῖσι χαριτωμένα τὰς μικρὰς κεφαλὰς τῶν. Μοναδικὸν θέαμα! Εἶνε ἡ καλλιτέρα διασκέδασις τῶν ἑνῶν, τῶν παιδιῶν καὶ ἐν γένει ὅλων τοῦ κόσμου, ὁ ὅποιος θὰ κάμῃ τὸ ἀπόγευμα τὸν περίπατόν του εἰς τὴν πλατεῖαν. Πόθεν ἔχουν ἔλθῃ αἱ περιστεραὶ αὗται, ἠρώτησα πολλὰκις, ἀλλὰ καθεὶς λέγει καὶ μίαν ἰδικήν του ἱστορίαν, ὥστε δὲν γνωρίζω τίποτε θετικόν. Ὑποθέτω μόνον ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ θὰ εἶχον αὐτὰς ὡς θερησκετικὸν σύμβολον καὶ ἔκτοτε ἔμειναν ἐκεῖ ἐξωραϊζομεναι ἔτι περισσότερον τὴν Βενετιάν.

Καὶ τώρα, Ἄννα μου, ἐρχόμεθα εἰς τὸ Palazzo Ducale, τὰ περίφημα ἀνάκτορα τῶν Δογῶν. Ἡ ἐντύπωσις, ἣν μοὶ προὔξεν ἡν ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ Τέχνῃ, ἡ ὁποία ζῇ κεκλεισμένη ἐντὸς τῶν ἐκ λελαξευμένου μαρμάρου τοίχων εἶνε μία ἐκ τῶν μεγαλειτέρων συγκινήσεων τῆς ζωῆς μου. Καὶ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπὸ τοῦ Δόγη Partecipazio κατὰ τὸ 813. Πολλὰκις ὅμως ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφὰς ἀπὸ πλημμύρας, πυρκαϊάς, καὶ τέλος ἀνεσκεύασεν αὐτὰ ἐν 1770 τῇ αἰγλῇ τῶν ὀδοῦ Sebastiano Ziani κατὰ τὸ 1170 μ. Χ. Εἰς κάθε βῆμά σου, ἐντὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου κτιρίου νομίζεις ὅτι σοῦ ὁμιλεῖ μουσικὴ τις φωνή. Ἡ φωνὴ τῆς φρενῆς τῶν Ἑνετῶν Ἱστορίας. Κατῆλθον εἰς τὰ ἀπαίσιμα ὑπόγεια καὶ εἰς τὰς εἰρκτάς. Φρίκη, φίλη, φρίκη! Παρεκάλεσα τὸν ὁδηγόν νὰ μ' ἀφήσῃ μόνην. Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἡσθάνομην καὶ ἡνθόουν τὴν φρίκην αὐτὴν περισσότερον.

Αἱ καταχθόνιαι κρύπται, εἰς τὰς ὁποίας ἐνέκλειον τοὺς πολιτικούς καταδίκους, αἱ δέσεις τῆς ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν, αἰδηρα, πέτραι ἄμορφοι, ὅπαι εἰς τοὺς τοίχους, ὑγρασία ἀφόρητος, προξενοῦν εἰς τὸν ἐπισκέπτην φοβερωτάτην ἐντύπωσιν. Δὲν ἤξευρω ἂν γνωρίζῃς τὴν ἱστορίαν τῆς «γεφύρας τῶν στεναγμῶν». Πόσον ἡ ὄψις τῆς εἶνε μυστηριώδης! Ὁ ἄπαξ διερχόμενος τὴν γέφυραν ταύτην διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὰς φυλακάς δὲν ἐπέστρεφε πλέον! Εἶδον καὶ τὰς ἐπὶ τῶν παραθύρων τῶν φυλακῶν δεδεμένας γονδόλας. Λείψανα καὶ αὐταὶ τῆς μαύρης ἐκείνης ἐποχῆς. Ἐχρησμέμενος πρὸς μεταφορὰν τῶν καταδίκων, ἂν ἐγένετο ἀνάγκη. Ὅταν ὅμως ἀπὸ τὴν Κόλασιν αὐτὴν ἀνέλθῃς εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς ἀπεράντους αἰθούσας, μεταφέρεσαι εἰς ἄλλον κόσμον. Ζῆς μὲ τοὺς παλμούς, τοὺς ὁποίους σοῦ προξενοῦν ὠραία χρώματα, ἀρμονικαὶ γραμμαὶ, μεγάλα ψυχαί. Ζῆς μὲ τὴν Τέχνην. Εἰς τὴν αἰθούσαν «del maggior bocciglio» ὁ «Παράδεισος» τοῦ Tintoretto. Ὁ Ἄγγλος κριτικὸς Hohn Kusklin λέγει, ὅτι ἡ μεγαλειτέρα εἰκὼν τοῦ κόσμου εὐρίσκεται εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστέραν αἰθούσαν ὅλων τῶν μεγάρων! Φαντάζεσαι πλέον τὸ σύνολον. Ἐκεῖ συνηθροίζονται οἱ «δένα σύμβουλοι» καὶ ὁ Δόγης πρὸς σύσκεψιν, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχονται αἱ διάφοροι μαῦραι ἀποφάσεις... Εἰς τὴν αἰθούσαν «delle quattro porte» εὐρίσκεται ἐν ἀριστοῦργειᾳ τοῦ Tiziano. Ὁ Δόγης Grimani γονατίζει ἐνώπιον τῆς Πίσσεως, ἥτις τῷ παρουσιάζεται ἐν ὁράματι ἐν τῷ προσώπῳ ὠραιότητος Παρθένου κρατούσης μέγαν Σταυρὸν καὶ περιστοιχουμένην ὑπὸ πλήθους ἀγγέλων. Τί φῶς, τί χρῶμα, τί γραμμαὶ, τί δύναμις! Ἐμμεῖνα εἰς μίαν ἀκρὰν καὶ ἐθαύμαζα τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ μεγαλειτέρου Βενετοῦ ζωγράφου. Ἀλλὰ νομίζεις, ἀγαπητή μου, ὅτι εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἰταλίας εἶνε εὐκολον κανεῖς νὰ ἴδῃ τίποτε μετὰ προσοχῆς καὶ ἡσυχίας; Ἀδύνατον. Ἐκεῖνοι οἱ εὐλογημένοι οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τὰς συζύγους καὶ ὅλα τὰ τέκνα τῶν, μὲ στρατιωτικὰ ὑποδήματα καὶ τὸν ἀπαραίτητον Baedeker εἰς τὰς χεῖρας ἐνοχλοῦν ὅλον τὸν κόσμον. Ρίπτουν ἐν βλέμμα εἰς τὸ ἔργον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἴστανται, καὶ ἔπειτα κατατρώγουν τὰς σελίδας τοῦ ὁδηγοῦ τῶν, χωρὶς νὰ καταλαμβάνουν τίποτε, κάμνοντες δαιμονισμένον θόρυβον, σιζητοῦντες ξηρὰ-ξηρὰ, ἄνοστα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Σὲ βεβαίῳ πῶς ὅλοι αὐτοὶ οἱ λεγόμενοι περιηγηταὶ μὲ τὰ μακρὰ ἐπανωφόριά των, μὲ τὸν Ὁδηγὸν εἰς τὰς χεῖράς των μοῦ φαίνεται ὅτι δολοφονοῦσι τὴν καλλιτεχνικὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν μουσείων διὰ τῆς σκονισμένης καὶ χονδροειδοῦς παρουσίας των. Καὶ εἶνε ἀδύνατον εἰς τὴν Ἰταλίαν νὰ κάμῃ τις ἐν βῆμα, χωρὶς νὰ ἔχῃ τοιοῦτους συντρόφους. Καὶ τώρα συνέχεια. Εἰς μίαν ἄλλην μεγάλην ἐπίσης αἰθούσαν εἰσάγεται ἡ Ἀποκαθάρσις τοῦ Tintoretto. Μεγάλην ἐντύπωσιν καὶ μελεγχολίαν μοῦ προὔξεν ὁ γόνος ὁ ἐξωγραφισμένος ἐπὶ τοῦ ὠραίου προσώπου τοῦ Σωτήρος. Ἐπειτα ἡ μὲν ἀλληγορία τῆς «Εὐρώπης» τοῦ Veronese. Ἀληθινὸν ὅπως διόλου τὸ χρῶμα τῶν δένδρων καὶ τῆς γῆς. Καὶ πλήθος ἄλλων θαυμασιῶν ἔργων τοῦ Bellini, Tintoretto, Veronese, Palma καὶ Tiziano.

ΣΟΦΟΣ

[Ἐπεται τὸ τέλος].

